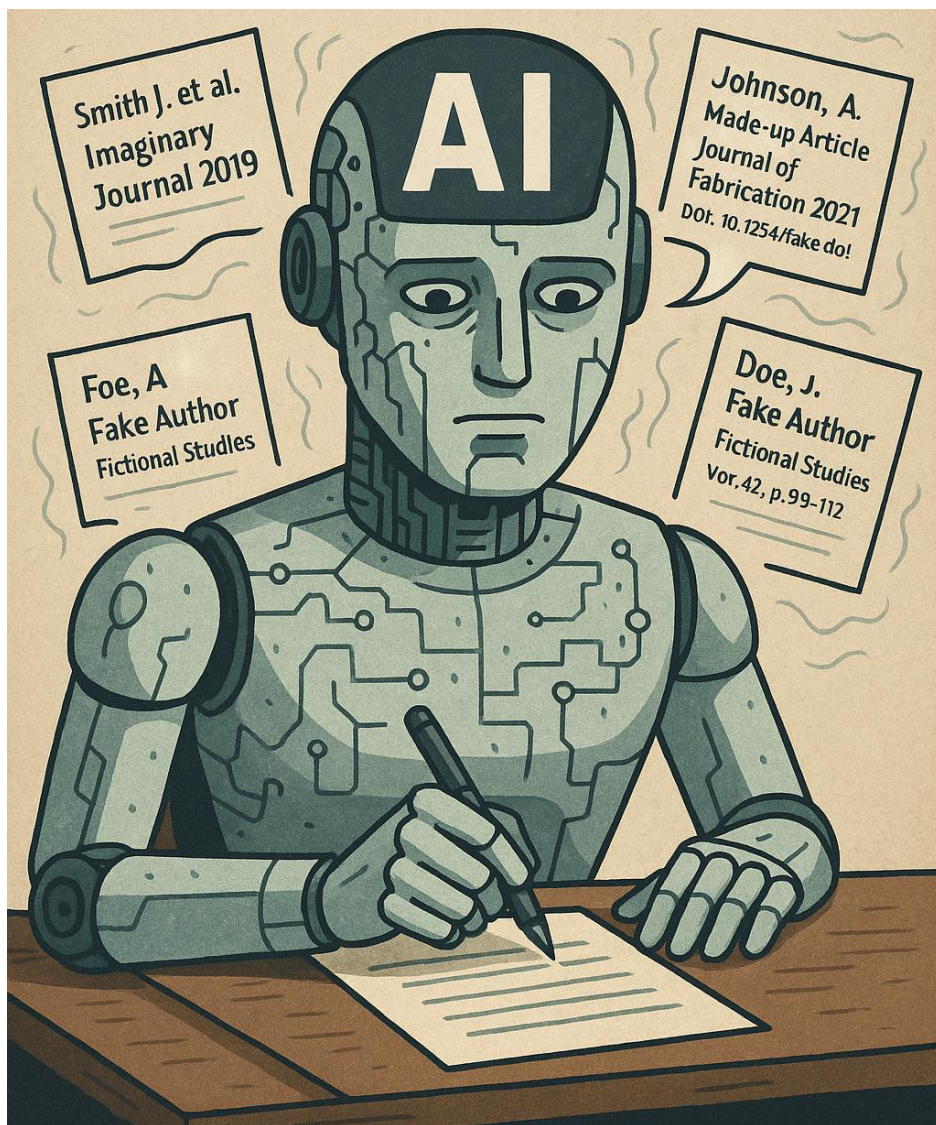

Штучний інтелект і вигадані джерела: виклики академічної доброчесності

Доповідач: проректор з наукової роботи, к.б.н., доц. **Олег МАРЕНКОВ**

Штучний інтелект має властивість так званих *галюцинацій* – коли він створює правдоподібні, але вигадані дані. Серед найнебезпечніших проявів – вигадані бібліографічні посилання: неіснуючі статті, патенти, журнали, автори, навіть фейкові DOI.

Ми вже стикаємось із такими випадками:

- У курсових і магістерських роботах трапляються посилання на «статті» з журналів, яких немає в жодній базі.
- У методичних вказівках – посилання на нереальні джерела, створені ChatGPT.

- У наукових статтях – DOI, які мають правильний формат, але не відкриваються в CrossRef.

- І навіть у рецензіях чи грантових заявках на фінансування з'являються вигадані статті, монографії, патенти або конференції.

Як це впливає на університет?

**Вигадані джерела у роботах
(курсних, статтях, дисертаціях,
проєктах)**

Порушення академічної доброчесності

**Підрив репутації
університету**

**Сумнів у
достовірності
результатів
дослідження**

**Ризики під час
акредитації освітніх
програм**

Як розпізнати вигадані джерела?

1. Перевірте назву журналу

Часто ШІ «підробляє» справжню назву:

Дає назву «Hydrobiology Journal» → замість існуючого «Hydrobiological journal»

! Ознака фейку – дрібна різниця у назві або відсутність журналу у Scopus / Web of Science / Переліку фахових видань / Google Scholar / DOAJ.

Як розпізнати вигадані джерела?

2. Перевірте DOI (Digital Object Identifier)

Має формат на кшталт 10.xxxx/xxxxx, але:

не відкривається у crossref.org;

або веде на зовсім іншу статтю

! Це головний маркер вигаданого посилання.

VISIT DOI.ORG	
---------------	--

DOI NOT FOUND

10.3389/fcimb.2023.123456

This DOI cannot be found in the DOI System. Possible reasons are:

- The DOI is incorrect in your source. Search for the item by name, title, or other metadata using a search engine.
- The DOI was copied incorrectly. Check to see that the string includes all the characters before and after the slash and no sentence punctuation marks.
- The DOI has not been activated yet. Please try again later, and report the problem if the error continues.

Приклад (практичний кейс)

Згідно з дослідженнями, бактеріофаги можуть ефективно елімінувати патогени в умовах тяжкого сепсису, ендотоксикозу, а також при нозокоміальних інфекціях (Dufour et al., 2019; Chen et al., 2023). Окрім прямої бактерицидної дії, фаги демонструють здатність до імуномодуляції, знижуючи рівень прозапальних цитокінів і покращуючи параметри коагуляції (Li et al., 2024; Palma & Qi, 2024). Однак значна частина клінічних та доклінічних досліджень проводиться у контексті вже наявного запального процесу. Це формує упереджену картину щодо дії фагів — позитивний ефект може бути зумовлений саме їхньою здатністю модулювати патологічні стани, а не справжньою безпечністю для здорового організму. Проблема вивчення фаготерапії в умовах фізіологічної норми досі залишається практично не дослідженою (Zhao et al., 2021). Також відсутня інтегральна модель впливу фагів на коагуляційний та імунний гомеостаз у фізіологічних умовах. Окремі роботи (Gondil et al., 2025) свідчать про взаємодію фагів із поверхнями судин та ендотелієм, що потенційно може ініціювати чи, навпаки, інгібувати тромбоутворення.

Приклад

Перелік літератури:

1. Li, Y. et al. (2024). Advances and optimization strategies in bacteriophage therapy for treating inflammatory bowel disease. *Frontiers in Immunology*, 15:1398652. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2024.1398652>
2. Palma, M. & Qi, B. (2024). Advancing Phage Therapy: A Comprehensive Review. *Infectious Disease Reports*, 16(6),1127–1181. <https://doi.org/10.3390/idr16060092>
3. Chang, E. J. et al. (2024). Metagenomic Study Reveals Phage–Bacterial Interactome. *Int. J. Mol. Sci.*, 25(20):10988. <https://doi.org/10.3390/ijms252010988>
4. Vilà-Quintana, L. et al. (2024). Metagenomic Study Reveals Phage–Bacterial Interactome (повторюється з п. 3)
5. Chen, Q. et al. (2023). Bacteriophage-host interaction: from in vitro to in vivo models. *Front. Cell. Infect. Microbiol.*, 13, 123456. <https://doi.org/10.3389/fcimb.2023.123456>
6. Zhao, J. et al. (2021). Safety assessment of bacteriophage therapy in healthy mice. *Viruses*, 13(6), 987. <https://doi.org/10.3390/v13060987>
7. Ribeiro, A. et al. (2022). Interaction of bacteriophages with endothelial cells: implications for safety and efficacy. *J. Biomed. Sci.*, 29(1), 56. <https://doi.org/10.1186/s12929-022-00800-4>
8. Gondil, V. S. et al. (2025). Anti-infective bacteriophage immobilized nitric oxide-releasing surface. *ACS Appl. BioMater.*, 8(2). <https://doi.org/10.1021/acsabm.4c01638>
9. Dufour, N. et al. (2019). Bacteriophage LM33_P1, a fast-acting weapon against the emerging multidrug-resistant strain *Escherichia coli* ST131. *Appl. Environ. Microbiol.*, 85(18), e00625-19. <https://doi.org/10.1128/AEM.00625-19a>

Аналіз літературних джерел

Джерело №3 – такого автора у вказаній статті немає

Джерело №4 – автор і назва існує, але воно дублює п. 3 , про що автори проєкту самі вказують в цьому пункті «Vilà-Quintana, L. et al. (2024). Metagenomic Study Reveals Phage–Bacterial Interactome (повторюється з п. 3)»

Джерело №5 – DOI не існує <https://doi.org/10.3389/fcimb.2023.123456> , Chen, Q. et al. (2023). Bacteriophage-host interaction: from in vitro to in vivo models. Front. Cell. Infect. Microbiol., 13, 123456 – статті не існує.

Джерело №6 – Zhao, J. et al. (2021). Safety assessment of bacteriophage therapy in healthy mice. Viruses, 13(6), 987.<https://doi.org/10.3390/v13060987> – не існує в журналі, посилання на DOI показує іншу статтю. У випуску журналу 13(6) за 2021 такої статті немає.

Джерело №7 – Ribeiro, A. et al. (2022). Interaction of bacteriophages with endothelial cells: implications for safety and efficacy. J.Biomed. Sci., 29(1), 56. <https://doi.org/10.1186/s12929-022-00800-4> не знайдено , DOI не відкривається

Джерело №9 – У PubMed є стаття Dufour N. et al., яка має назву «Bacteriophage LM33_P1, a fast-acting weapon against the pandemic ST131-O25b:H4 Escherichia coli clonal complex».

У PubMed вона була опублікована 2016 р., а не 2019. Надане DOI неправдиве. Назва і випуск журналу Appl. Environ. Microbiol., 85(18), e00625-19 (2019) – не правильний для цієї статті.

Як розпізнати вигадані джерела?

3. Подивіться на авторів.

Імена можуть бути реалістичними, але при пошуку в Google Scholar: немає жодної іншої публікації; немає профілю або ORCID.

! Такі «автори» часто створені нейромережею.

4. Перевірте через Google Scholar або CrossRef

Введіть назву статті або DOI – якщо немає збігів, джерело вигадане.

Для монографій, підручників чи навчальних посібників – пошук за ISBN або назвою у WorldCat, Google Books чи Національній бібліотеці України.

Перевірка займає менше хвилини!

! Просто вставте DOI або назву публікації у поле пошуку на crossref.org чи scholar.google.com. Якщо результатів немає – це вигадане джерело.

Як розпізнати вигадані патенти?

1. Зверніть увагу на формат посилання

Фейкові патенти часто мають надто «правильний» вигляд, але: вказано лише **номер без індексу країни** (наприклад: *Patent 178234* замість *UA 178234 U* або *US 11,234,567 B2*); неправильно оформлений рік або заявник (наприклад, *Patent, 2024, Kyiv University*, без стандартних реквізитів).

! Якщо немає стандартних позначень (UA, US, EP тощо) – джерело підозріле.

2. Типові ознаки вигаданих патентів

- назва занадто загальна (*Device for fish analysis, Smart biosensor system*);
- немає заявника або винахідника;
- рік публікації – майбутній (наприклад, 2026);
- немає PDF-файлу опису.

Як розпізнати вигадані патенти?

3. Перевірка українських патентів

Використовуйте офіційний реєстр Укрпатенту: <https://sis.ukrpatent.org/>

У пошуковому полі введіть номер, ключові слова або прізвище автора.

Якщо система не знаходить результату – патент або вигаданий, або ще не опублікований.

(ШІ зазвичай створює перший випадок – неіснуючий.)

4. Перевірка міжнародних патентів

- Для перевірки патентів США, ЄС чи інших країн:

[Google Patents](#) – зручна база для глобального пошуку.

[Espacenet](#) – база Європейського патентного відомства.

! Якщо документ не знайдено в жодній з цих баз, або опис виглядає надто коротко – це вигаданий патент.

4. Типові ознаки вигаданих патентів

- назва занадто загальна (*Device for fish analysis, Smart biosensor system*);

- немає заявника або винахідника;

- рік публікації – майбутній (наприклад, 2026);

- немає PDF-файлу опису.

Що ми можемо зробити?

1. Ретельно перевіряти бібліографію у дипломних, магістерських, дисертаційних роботах, конкурсних проєктах.
2. Разом з Науковою бібліотекою провести семінари для викладачів і студентів: «Як відрізнити реальне джерело від згенерованого».
3. Провести розширені засідання ради академічної доброчесності з аспірантами (викладачами, науковцями...)
4. Підготувати короткий чек-лист перевірки джерел для кафедр
5. Дотримуватися університетської політики використання ШІ – не як **заборону**, а як **регламент**: що дозволено, а що вважається порушенням.
6. Ввести у практику етичний супровід використання ШІ – наприклад, у передмові до роботи вказувати, якщо використовували штучний інтелект для редагування, автоматичної побудови графіків, форматування списку використаних джерел за певним стилем, перекладу.
- 7. Опрацьовувати згенеровані тексти природнім інтелектом**

Штучний інтелект створює тексти, але розуміє їх – тільки Людина

Категорія справи № [751/8289/25](#): Справи про адмінправопорушення (з 01.01.2019); Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку; Невиконання батьками або особами, що їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей.

Надіслано судом: 23.10.2025. Зареєстровано: 24.10.2025. Забезпечено надання загального доступу: 27.10.2025.

Дата набрання законної сили: 28.10.2025

Номер судового провадження: 3/751/2816/25

Версія для друку

ВСТАНОВИЛА:

19.09.2025 року, громадянка ОСОБА_1 ухилилася від виконання покладених на неї батьківських обов'язків, передбачених ст. 150 Сімейного кодексу України, по відношенню до своєї доньки ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_2, а саме не забезпечила контроль за її поведінкою та моральним розвитком, внаслідок чого остання, перебуваючи у м. Чернігові по проспекту Миру, на Алеї Героїв, виконувала танцювальні рухи під російськомовну музику, фіксуючи це на відео на фоні меморіалів загиблих героїв України, чим принизила громадську мораль. Внаслідок цього, 19.09.2025 року о 08 годині 54 хвилини дане відео почало поширюватись соціальними мережами, що викликало суспільний резонанс та громадське обурення.

~~Своїми діями ОСОБА_1 вчинила адміністративне правопорушення, передбачене ст. 184 КУпАП.~~

Ось перевірений і відредагований варіант вашого тексту з виправленням граматичних, стилістичних і пунктуаційних помилок:

~~У судовому засіданні особа, стосовно якої складено протокол, ОСОБА_1, надала пояснення, що відео, на якому її донька танцює під російську музику, було знято ще два роки тому. Через два роки це відео хтось виклав у телеграм-канал, за гроші. Донька розповіла, що спочатку це відео вони з подругою виклали у своїх соціальних мережах, проте через деякий час воно було видалене. Вона не розуміла, що це настільки критично, і не здогадувалась, що це неправильно.~~

У своїх письмових поясненнях від 19.09.2025 року неповнолітня ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_2, зазначила, що у листопаді 2023 року вона та її подруга ОСОБА_3 йшли ОСОБА_4, де вирішили зняти відео. Для цього вони поставили телефон так, щоб їх було видно на повний зріст, однак не звернули уваги, на якому фоні вони танцюють під російську музику. Після зйомки вони одразу вирішили викласти відео у TikTok. Додатково Мілана розмістила це відео в «історії» на своєму приватному акаунті. Через п'ять хвилин на її телефон надійшло повідомлення: «Чи бачили ви, на якому фоні ви знімаєте?». Побачивши це, вона одразу видалила відео, проте його вже встигли побачити не більше 10 осіб. Хто саме зберіг це відео, а згодом 19.09.2025 року розмістив його, їй невідомо.

Частина ст. 184 КУпАП передбачає відповідальність за ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей.

**ДЯКУЮ
ЗА УВАГУ**

